II. MÜLKİYE GENÇ SOSYAL POLİTİKACILAR KONGRESİ, ANKARA

2009

Türkiye'de İş Kazalarının Ekonomik Maliyetleri ve Bir İş Kazası Örneği

Mustafa GÜMÜŞ

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

12.09.2009

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞ KAZALARI

1.1.İş Kazlarının Tanımı

İş kazaları işyerinde meydana gelen ve neticesinde olumsuz sonuçlar doğuran istenmeyen olaylardır.İş kazalarının daha net ve daha açık tanımı için bu konunun tarafları olan önemli mercilerin tanımlarına şöyle bir bakalım.

İş kazasını Dünya Sağlık Örgütü (WHO), "önceden planlanmamış, çoğu zaman yaralanmalara, makine ve teçhizatın zarara uğramasına veya üretimin bir süre durmasına yol açan olay" olarak tanımlamaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)ise iş kazasını "belirli bir zarar veya yaralanmaya yol açan, önceden planlanmamış beklenmedik bir olay" şeklinde tanımlanmaktadır.

Ülkemizde ise iş kazasının tanımını, her tür iş ve endüstride istihdam sonucu doğan, bireysel yaralanma veya maddi hasara veya üretim akışında aksamaya yol açan ve bireysel yaralanma yaratabilecek istenmeyen olaylar şeklinde tanımlamıştır."(Tuğrul Kaynak ve diğerleri, 397)

Sonuç olarak bir olayın iş kazası olarak adlandırılmak isteniyorsa,

- Olayın iş ile ilgili olması.
- Olayın iş yerinde meydana gelmesi.
- Olayın işçiyi hemen ya da sonradan bedensel veya ruhsal bir arızaya uğratması.

Gibi özellikleri barındırması gerekmektedir. Fakat her kaza yaralanma ile sonuçlanmamaktadır. Bireysel bir hasar olmasa da üretim veya işin akışını engelleyebilecek ve maddi hasara yol açan bir olay iş kazası olacaktır.

1.2.İş Kazalarında Ülkemizdeki Durum

İş kazalarının ülkemizdeki durumuna bakacak olursak tek kelimeyle ‘’Vahim’ . İstatistikî bilgiler olsun Dünyadaki örgütlerinin raporları olsun yapılan tüm incelemelerde ülkemizdeki durumun çarpıcı gerçeği gözler önüne serilmektedir.

Ülke olarak bu gerçeğimize maalesef yeteri kadar ilgi göstermemiş ve hep göz ardı etmişiz. Ama şuan varılan nokta gerçekten içler acısı. İş kazalarında Dünyada üçüncü olan ülkemiz Avrupa’da başı çekmektedir. Bu da durumun ne kadar vahim olduğunun kanıtı olsa gerek.

Türkiye, yaklaşık her 6 dakikada bir iş kazasının meydana geldiği her 5 saatte bir çalışanın hayatını kaybettiği ve her 4 saatte bir çalışanın "sürekli iş göremez" şekilde sakat kaldığı bir ülkedir.

Şöyle istatistikî bilgiler doğrultusunda bakacak olursak;

Tablo 1. Yıllara göre toplam iş kazaları, sakatlanmalar ve ölümler.

Yıllar	Toplam İş Kazası	Sakatlanma	Ölümler
2003	76.668	1421	811
2004	83,830	1693	843
2005	73,923	1639	1096
2006	79,027	2267	1601
2007	80.602	1.956	1.044

Kaynak: http://www.ssk.gov.tr/sskdownloads/anasayfa/istatistik/istatistik2007/default.html

- ✓ Ülkemizde açıklanan SSK verilerine göre 2003 yılından bu yana 398.448 tane iş kazası meydana gelmiş olup 9.520 sakat kalan işçi ve 6.051 tane ise vefat eden işçimiz vardır.

Ülkemizde ortalama günde 3 ya da 4 işçimiz hayatını kaybetmektedir. Son yıllarda iş kazalarından ölümler 1700 civarı olduğu tahmin edilmektedir. İstatistikler bize ne kadar da 1.000 ve 1600 civarı olduğunu gösterse de kayıt dışı çalışmalar ve sigortasız çalışmalar rakamları 1700 ve üstü civarına çekmektedir.

Tablo 2. İş kazalarının iş yerinde çalışan sigortalı sayısına göre istatistikleri.

İŞ YERİNDE SİGORTALI SAYISI	2003	2004	2005	2006
1-3	**23.997**	**22.045**	**19.519**	**18.229**
4-9	**6.615**	**8.781**	**7.736**	**7.359**
10-20	**8.689**	**9.551**	**8.493**	**11.243**
21-49	**10.411**	**12.074**	**10.594**	**11.302**
50-99	**6.835**	**7.226**	**6.343**	**6.582**
100-199	**6.930**	**7.597**	**6.818**	**7.909**
200-249	**1.937**	**2.212**	**2.001**	**2.243**
250-499	**5.396**	**6.287**	**5.618**	**6.307**
500-1000	**3.614**	**4.200**	**3.075**	**3.433**
1001+	**2.244**	**3.857**	**3.726**	**4.420**
TOPLAM	**76.668**	**83.830**	**73.923**	**79.027**

Kaynak: http://www.ssk.gov.tr/sskdownloads/anasayfa/istatistik/istatistik2007/default.html

- ✓ Ülkemizde iş kazaları en çok KOBİ'lerde yani 1-50 arası işçi çalıştıran işyerlerinde meydana gelmektedir.

Az miktarda işçi çalıştıran işyerlerinde, iş kazası oranlarının bu kadar yüksek olmasının en önemli sebepleri, bu işletmelerin, ekonomik bakımdan güçsüz oldukları için malî külfetinden dolayı İSİG 'in gerektirdiği tedbirleri almak istememeleridir.

Tablo 3.İş kazalarının sektörlere göre dağılımı.

	2003		2004		2005		2006		**TOPLAM**	
	İŞ KAZ.	ÖLÜM	İŞ KAZ.	ÖLÜM	İŞ KAZ.	ÖLÜM	İŞ KAZ.	ÖLÜM	**İŞ KAZ.**	**ÖLÜM**
Metalden eşya imalatı	9.682	23	11.584	37	10.283	25	11.039	19	**42.558**	**104**
İnşaat	8.198	274	8.106	263	6.480	290	7.143	397	**29.927**	**1.224**
Madencilik	5.647	53	5.481	38	6.011	77	6.722	35	**23.861**	**203**

Nakliyat	3.762	88	4.098	109	5.388	163	5.807	165	19.055	525

Kaynak: http://www.ssk.gov.tr/sskdownloads/anasayfa/istatistik/istatistik2007/default.html

- ✓ İş kazalarının sektörlere dağılımına bakıldığında metal eşya imalatını, inşaat, kömür madenciliği ve nakliyat izliyor.
- ✓ İş kazalarında meydana gelen ölüm olaylarında ise ilk sıraları inşaat, nakliye ve kömür madenciliği sektörleri almaktadır.

Tablo 4. İş kazalarının yaş guruplarına göre dağılımı.

YAŞ GRUPLARI	2003	2004	2005	2006
-14	**3**	**490**	**230**	**319**
15-17	**220**	**519**	**1.002**	**2.470**
18-24	**9.982**	**15.285**	**16.343**	**19.965**
25-29	**19.122**	**20.945**	**17.979**	**18.837**
30-34	**17.224**	**17.934**	**15.073**	**15.182**
35-39	**13.269**	**13.443**	**11.150**	**11.299**
40-44	**10.523**	**9.926**	**8.263**	**7.485**
45-49	**4.432**	**3.834**	**2.789**	**2.516**
50-54	**1.371**	**1.125**	**848**	**770**
55-59	**387**	**242**	**186**	**144**
60-64	**88**	**71**	**45**	**34**
65+	**47**	**16**	**15**	**6**
Toplam	**76.668**	**83.830**	**73.923**	**79.027**
AĞIRLIKLI ORT.YAŞ	**33**	**32**	**31**	**30**

Kaynak: http://www.ssk.gov.tr/sskdownloads/anasayfa/istatistik/istatistik2007/default.html

- ✓ Ülkemizde iş kazalarına en çok mağdur kalanlar ise 18-24 yaş arasındakilerdir.

Bunun sebebi ise iş yeni başladıkları için hata yapma oranları daha fazla bir de gençlerimizi iş güvenliği konusunda gerektiği gibi bilinçlendiremediğimiz için iş kazalarına maruz kalmaktadırlar.

- ✓ Bunların yanı sıra ülkemizde iş kazalarının en çok meydana geldiği illerimizin başında ise İstanbul-İzmir-Bursa-Kocaeli-Manisa gelmektedir. Bunun sebebi ise sanayinin bu illerimizde yoğunlaşmış olmasından kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak ülkemizde genciyle yaşlısıyla, erkeğiyle kadınıyla yılda binlerce insanımız iş kazasına maruz kalmakta veya hayatını kaybetmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

İŞ KAZALARININ MALİYETİ

‘’ *İş kazaları ve meslek hastalıklarının; işyeri, işçi ve sosyal yapıya ekonomik etkisi yönünden ne kadar büyük ve çarpıcı olduğu ve bunun ülke ekonomisine nasıl yansıdığını istatistiklere baktığımızda çok rahat görebilmekteyiz.’’*

2.1.İş Kazalarının Taraflara Maliyeti

2.1.1.İşçiye Maliyeti

İş kazalarının sonuçlarından en önemlisi tartışmasız çalışan insanın yaşamını yitirmesidir. Hiç şüphe yoktur ki insan hayatının değerini ölçmek ve maliyetini değerlendirmek gibi bir imkânımız yoktur.

İş kazalarının maliyetleri ortada şüphesiz en büyük maliyeti işçi ödemektedir. İş kazası sonucunda hayatını kaybeden işçinin ailesi maddi ve manevi yıkıma uğramaktadır. İş kazasında yaşamını yitiren işçinin ailesi hem evlat acısı çekerken biryandansa gelirin azalması yâda tümden bitmesi gibi geçim sıkıntılarıyla karşı karşıya gelmektedir.

Eğer iş kazasına uğrayan işçi birde sosyal güvenlikten yoksun ise herhangi bir ödenekte alamamaktadır. Bu da bizim ülkemizde işçinin başına gelebilecek en doğal olaylardan bir tanesidir. Çünkü ülkemizde çalışanların yüzde 35 i sosyal güvenlik kapsamındadır.

İş kazasına uğrayan işçi yaşamını yitirmese bile beden ve ruh sağlığında önemli kayıplar oluşmaktadır. İş kazası sonucu çalışmayacak durumda sakat kalan veya çalışma gücü azalan işçiyi bu kez başka sorun olan ‘’İşsizlik’’ beklemektedir.

İş kazasına uğrayan işçi eğer sosyal güvenlik kapsamında ise geçici yâda sürekli iş göremezlik ödeneği almaya hak kazanmaktadır. Ancak, sürekli iş göremez duruma düştüğünde gelir yaratma yeteneği azalacak, rehabilitasyon sonrası daha düşük gelir getiren bir işte çalışmak zorunda kalacaktır.

İş kazasına uğrayan işçi sosyal güvenlik kapsamında değilse yâda iş kazası ölümle sonuçlanmışsa yukarıdaki olasılık da ortadan kalkmaktadır. Ülkemizde çalışanların ancak yüzde 35 inin sosyal sigortalar kapsamında olduğu ve ölümle sonuçlanan iş kazalarının büyük oranlara ulaştığı düşünüldüğünde konunun önemi ve iş kazalarının işçi açısından maliyetinin boyutları daha iyi kavranacaktır.

2.1.2.İşverene Maliyeti

İş kazaları neden oldukları acı ve ızdırapların yanı sıra makine, malzeme, ürün kayıplarına da neden olmakta ve verimliliği düşürmektedir.

İş kazaları verimlilik ve üretim etkinliği üzerindeki kayıpların yansıra makine, araç, gereç ile hammadde, malzeme ve ürün kayıplarına en önemlisi ise iş gücü kayıplarına neden olmaktadır. İş kazaları sonucu üretimin durması, gerekli yeniden düzenleme ve onarım çalışmaları da diğer kayıpları oluşturmaktadır.

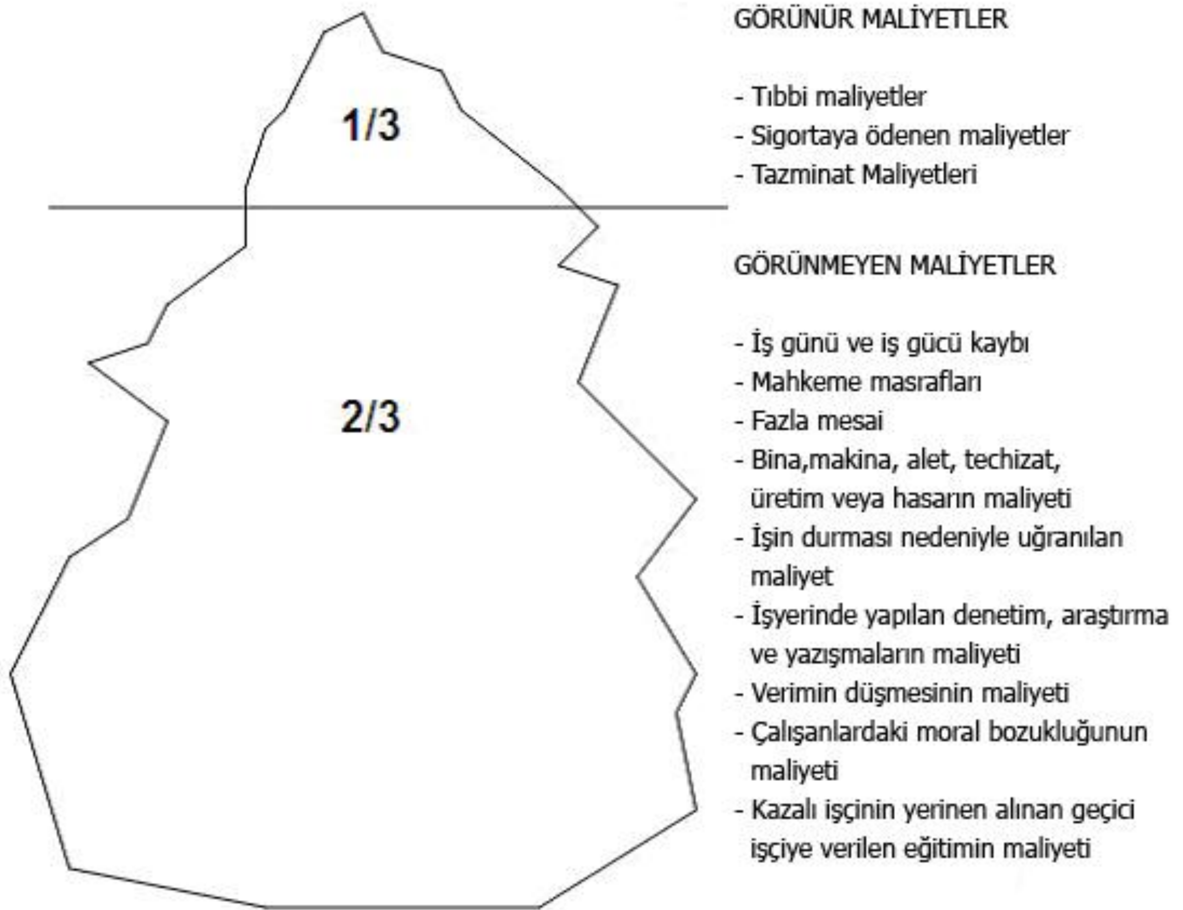
Ayrıca iş kazalarının işçiler üzerindeki etkisi ile iş yavaşlamakta, yaralanan işçiye yardımcı olan işçiler ve gözlemci personel ile olayı izleyen işçiler ve üst düzey yöneticilerinin zaman ve iş gücü kayıpları ortaya çıkmaktadır. İş kazaları sonucu işçilerin moral bozukluğu ve çekingenliği artmakta bu da üretimde niteliksel ve niceliksel düşmelere neden olmaktadır.

Yine iş kazasına uğrayan işçinin yerine yenisinin bulunup yerleştirilmesi, eğitilmesi ve gerekli niteliklerin kazandırılması işletmeye ek maliyetler yüklemektedir.

İş kazalarının ekonomik maliyetleri dendiğinde iki tür maliyet ortaya çıkmaktadır.

1-Görünür Maliyetler (Doğrudan Kayıplar)

2-Görünmeyen Maliyetler (Dolaylı Kayıplar)

Bu şekilden de anlaşılacağı gibi iş kazalarının maliyeti bir Ice-Berg'e yani buz dağına benzetilmektedir. Buz dağının görünmeyen kısmı görünen kısmından kat be kat büyüktür. Yani iş kazalarının sonunda görünen maliyetler görünmeyenin beklide 1/3 kadardır.

A)Görünür Maliyetler

Görünür maliyet kaza sonucun doğan zararların ödenmesidir. Kazayla direk ilgili olarak ortaya çıkan maliyetler, doğrudan kayıplardır.

- Kaza anında yapılan ilk yardım masrafları.
- Kazalının tedavisi için ödenen tedavi masrafları.
- Kazalıya ya da ailesine ödenen tazminatlar.
- Açılan davalar nedeniyle avukatlık ücretleri ve mahkeme giderleri.
- Kazalıya ödenen geçici ve sürekli iş göremezlik ödenekleri.
- Ölümlü kazalarda uygulanacak cezai hükümlerin bedelleri
- Gerekli dinlenme süreleri için ödenen ücretin üçte ikisi

B)Görünmeyen Maliyet

İş Gücü Kaybı Açısından

- Kazalının çalışamaması
- Kazalının işyeri arkadaşlarının verdikleri aralar
- Usta ve yöneticilerin kazayı incelemek için kaybettikleri zaman
- Yaralı işçinin üzerindeki işi yeniden düzene koymak için fazladan mesai
- Yasal işlemler için kaybettikleri zaman

Üretim Kaybı

- Kaza sırasında üretime ara verilmesi
- Üretimin aksaması nedeniyle iş akım ve programındaki aksamalar
- Makinelerin durması ya da hasara uğraması
- Malzeme ve hammaddenin zarara uğraması
- Kazaya uğrayan işçinin işe dönmesi halinde verimindeki düşmeler

Üst Makam ve Hükümetçe Yapılan Soruşturma Masraflar

Ulusal Ekonomi Açısından İş günü kayıpları

2.1.3.Devlete Maliyeti (Ulusal Ekonomiye)

İş kazalarının işçi ve işyerine maliyetleri yanında ulusal ekonomiye de önemli maliyeti bulunmaktadır. Sosyal güvenlik sistemi ile hastane rehabilitasyon merkezi gideri gibi toplumun tümüne yüklenen maliyetler söz konusudur. İş kazaları ülke ekonomisinin üretken

kapasitesini olumsuz yönde etkilemektedir. İş kazaları ulusal kaynakların yok olmasını da doğurmaktadır. İş kazaları ulusal kalkınmayı engelleyici ve ulusal refahı azaltıcı bir işlev görmektedir. Genel olarak iş kazaları ülke kaynaklarının yok olmasına, işgücü ve işgünü kayıplarının önemli boyutlara ulaşmasına neden olmaktadır.

İş kazaları sonucu kaybolan iş günleri tüm dünyada önemli boyutlara ulaşmış durumdadır. Ülkemizde ise iş kazası sonucu kaybolan iş günleri daha da büyük önem taşımaktadır.

İş kazaları nedeniyle kaybolan iş günleri doğrudan ülkemizde yaratılan katma değeri düşürmektedir. Bu durum ulusal ekonomimiz açısından önemli kayıplara neden olmaktadır. İş kazlarının katma değer olarak ulusal ekonomimizdeki kaybına ayrıca işçi, SSK ve işveren açısından ortaya çıkan kayıpları da eklemek gereklidir. Bunun ise ülke ekonomisine maliyeti önemli boyutlara ulaşmaktadır. Be nedenle iş kazlarını önlemeye yönelik çalışmaların ülkemiz açısından önemi büyüktür.

2.2.İş Kazaları Maliyet Örnekleri

2.2.1.Dünyadan İş Kazaları Maliyet Örnekleri

İngiltere'deki HSE (Health and Safety Executive) (Sağlık ve Güvenlik İdaresi) önlenebilir iş kazaları nedeniyle oluşan kayıpların maliyetini belirlemek ve firmaların karşılaşacakları kayıpların nedenlerini kontrol edebilmelerini amaçlayan "Maliyet Metodolojisi" geliştirmiştir.

Bu amacı gerçekleştirmek için bu metodoloji "İş Kazası" tanımını çok geniş kapsamlı olarak ele almaktadır. İş Kazası sonucu yaralanması, sakatlanması, ölmesi veya kişinin işini yaparken hastalanması, binaya, tesise, ekipmanlara veya malzemelere yahut çevreye zarar vermesiyle ilgili kayıplar veya iş kaybı ile sonuçlanan herhangi bir planlanmamış olayların tümü, hep iş kazası olarak değerlendirilmiştir.

HSE daha sonra kaza maliyetlerinin gerçek maliyetlerini belirleyebilmek amacıyla çeşitli endüstri alanlarındaki firmalarda meydana gelmiş iş kazaları üzerinde çalışmalara başlamış, aylarca süren ve beş ayrı iş kolundaki işletmelerde yapılan çalışmalarda üzerinde çalışılan olayların tümü, yukarıda belirtilen kaza tanımına uygun olarak kayıplar belirlenen eşiğe göre kaydedilmiştir. Daha sonra, her kazanın maliyeti hesaplanmış ve kazaların nedenlerine göre kazayı önleme önlemleri ile kaza maliyeti arasında bağlantı olup olmadığı araştırılmıştır.

Beş ayrı iş kolunda yapılan sözü edilen bu araştırma yaklaşık 18 hafta içinde 3626 kaza incelenerek tamamlanmış, bu araştırmaya katılan firmaların hiç birinde araştırma süresince büyük boyutlarda kaza meydana gelmemekle birlikte, bunun yanı sıra iş kaybını artıracak ölçüde sakatlanmalara, davalara ve özel tazminatlara maruz kalınmıştır. Çalışmalar sonucunda elde edilen kaza maliyetleri;

• Bu işletmelerin toplam finansal kaybının, 87.507 İngiliz Sterlin'i ve bu kazalarda üretim durması nedeniyle oluşan iş kaybının 157.568 Sterlin olduğu, toplam kaybın 245.075 Sterlin'e yükseldiği tespit edilmiştir.

Bu ölçekteki kayıplar, projenin tüm süresi üzerine uyarlandığında;

• İnşaat yapan bir firmanın proje bedelinin % 8'ini,

• Mandıra işlerini yapan bir firmanın isletme maliyetinin % 1,4'ünü,

• Nakliyat işini yapan bir firmanın karının % 37'sini,

• Petrol arama işini yapan bir firmanın potansiyel üretiminin % 14,1 'sini,

• Sağlık hizmeti veren bir hastanenin yıllık işletme maliyetinin % 5'ini oluşturmaktadır

Bir diğer örnek,

A.B.D. Utah iş sağlığı ve iş güvenliği Dairesi Müdürü Jay W. Bagley bir yazısında; bu eyaletteki iş yerlerinde 1993 yılında meydana gelen iş kazalarının A.B.D. ekonomisine 110 milyar $ fazlaya mal olduğu, bu tutarın içinde hastalıklarla ve sakatlıklarla ilgili harcamaların yer almadığı, kazalar nedeniyle harcanan paraların firmaların karlılığını etkilediğinden, yapılan olumlu çalışmalar sonucu, geçen dört yıl içerisinde meydana gelen iş kazalarında % 25 azalma görüldüğü, nedenlerinin başında, işverenlerin iş sağlığı ve güvenliği programlarının faydalarına inanıp bu programların uygulamasında kolaylık sağlamak üzere yönetimde yer alan en alttaki ustabaşı veya formenden proje yöneticisine kadar herkesin bu konuda eğitim aldıkları, sonuç olarak böyle durumda daha az kaza olacağı dolayısıyla yapılan işin verimliliğinin artacağı ifade edilmektedir.

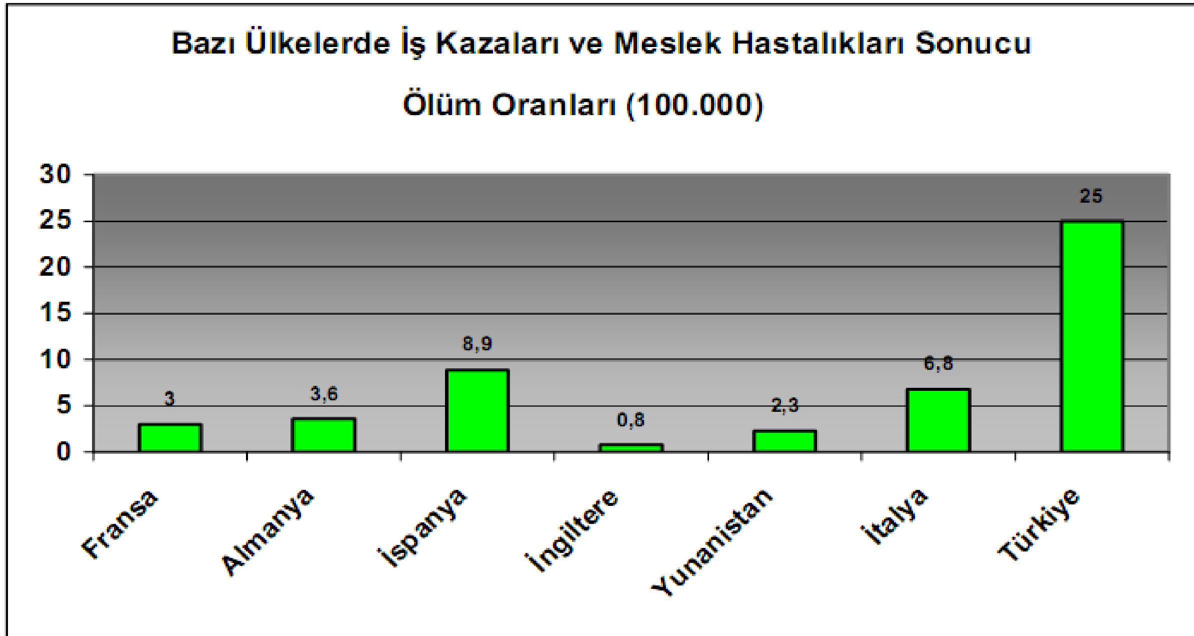
Ayrıca, aynı yazıda, örneğin; maliyeti toplam 500 US. $ olan bir iş kazasının karşılığında işveren, 120 metre kare beton dökebileceğim veya 20 mikser hazır beton satın alabileceğini, yahut 36 metre uzunluğunda iki şeritli asfalt yol yapabileceğini altını çizerek vurgulanmaktadır.(Tan, 1998, 79)

2.2.2.Ülkemizden İş Kazaları Maliyet Örnekleri

''Ülke olarak iş kazaları ve meslek hastalıklarına ciddi anlamda rakamlar harcamaktayız. ''

İş kazalarının ve meslek hastalıklarının ulusal ekonomiye yaptığı en büyük hasar insan gücünün ölüm, sürekli iş göremezlik, geçici iş göremezlik gibi kaybıdır.

Tablo 5.Avrupa ülkelerinde iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölüm oranları.

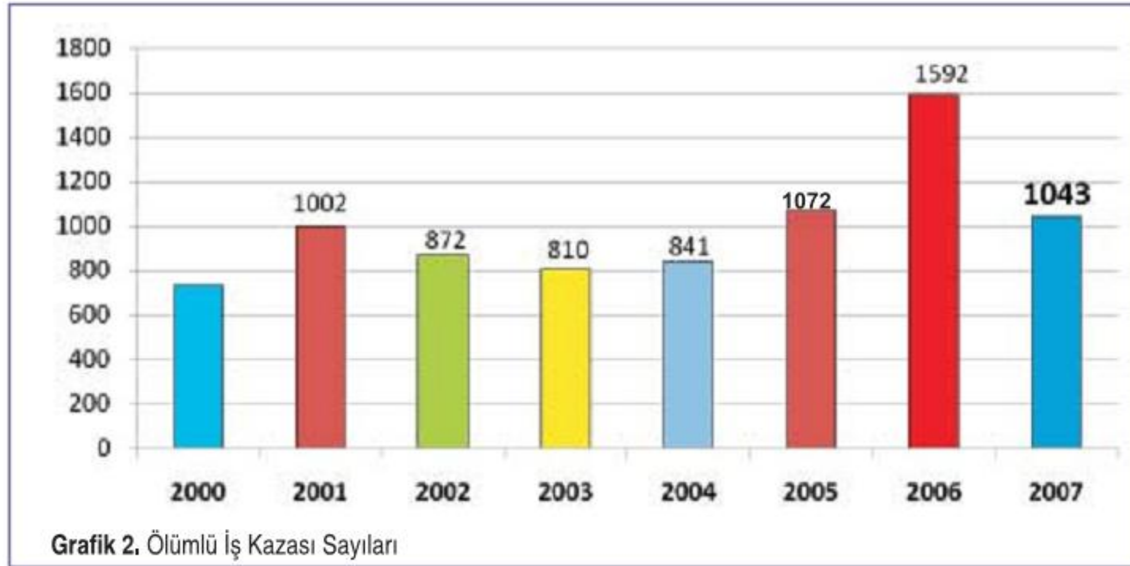

Kaynak:.(TAN, 2008, 25)

Ülke olarak Endüstrileşmiş Ülkeler düzeyinde iş kazalarına en fazla parayı harcayan ülkelerin başındayız. İş kazalarında üst sıralarda olduğumuz için haliyle en fazla miktarı harcayan bizleriz.

Ülkemiz eğitime bile GSMH yüzde 1 ayırırken iş kazaları ve meslek hastalıklarına GSMH yüzde 3 ila yüzde 5 arasında bir pay ayırmaktadır. Şöyle ki iyimser olarak çıkarabileceğimiz bir maliyet bile yılda 4 Katrilyon olmaktadır.SSK istatistiklerinde ve Sağlık Bakanlığı verilerinde iş kazalarına harcanan net rakamları açıklanmadığı için tahmini rakamlar üzerinden konuşulmaktadır.

Tablo 6. Yıllara göre ölümlü iş kazaları.

Grafik 2. Ölümlü İş Kazası Sayıları

Kaynak: .Mühendis ve Makina Dergisi Cilt:50 Sayı:592, 32

Tablo 7.İş kazası ile meslek hastalığı sigortasından gelir almakta olanların birikimli sayıları.

Tablo 41- İŞ KAZASI İLE MESLEK HASTALIĞI SİGORTASINDAN GELİR ALMAKTA OLANLARIN BİRİKİMLİ SAYILARI (*)

Table 41- Cumulative number of persons benefitting from the monthly incomes in result of an employment injury or an occupational disease (*)

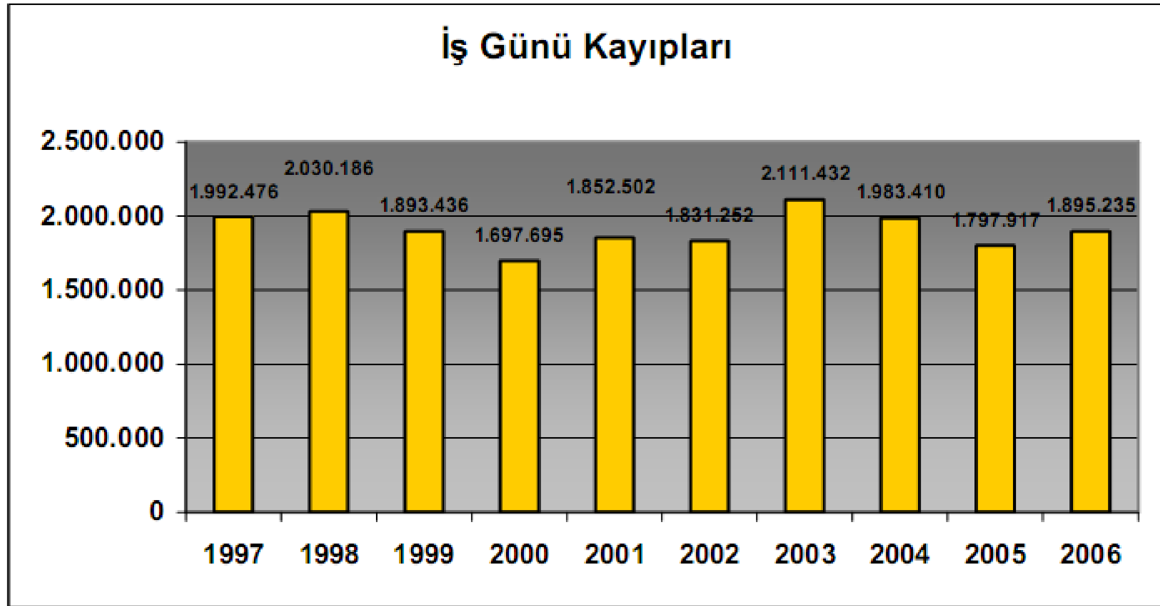
GELİR ALANLAR-Pensioners	2003	2004	2005	2006	2007
SÜREKLİ İŞ GÖREMEZLİK Permanent Incapacity	**51.959**	**53.063**	**53.584**	**54.857**	**56.105**
EŞLER - Spouses	31.435	31.897	32.210	32.737	33.191
ÇOCUKLAR - Children	33.685	33.322	33.005	32.446	31.696
ANA VE BABALAR - Parents	9.849	9.187	8.213	8.192	8.293
HAK SAHİBİ TOPLAMI Total of Survivors	**74.969**	**74.406**	**73.428**	**73.375**	**73.180**
TOPLAM - Total	**126.928**	**127.469**	**127.012**	**128.232**	**129.285**

Kaynak:.http://www.ssk.gov.tr/sskdownloads/anasayfa/istatistik/istatistik2007/default.html

Şöyle ki SSK istatistiklerine baktığımızda devletin iş kazası sonucu uzun dönemli yaptığı harcamalarda ciddi rakamlardır. Tablodan da anlaşılacağı üzere yapılan maliyetler ülke ekonomisine ciddi zararlar vermektedir.

Burada iş kazası sonucu hayatını kaybeden işçilerin ailelerine bağlanan maaşları göstermektedir. Gördüğünüz gibi her bir ölümlü vakanın ardında ülke ekonomisine bıraktığı maliyetler ciddi boyutlara ulaşmaktadır.

Tablo 8. Ülkemizde yıllara göre iş günü kayıpları.

Kaynak: (TMMOB) , (MMO) (Nisan 2008) "İş Sağlığı ve Güvenliği Raporu" S,38

Bunun dışında işçinin ölümüyle yâda sakatlanmasıyla oluşan iş günü kayıpları da ülke ekonomisine ciddi zararlar vermektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere iş günü kayıpları 1 buçuk milyon günün üzerindedir. SSK'nın 2007 istatistiklerine baktığımızda iş günü kayıplarında herhangi bir değişme olmadığı açık.2007 iş günü kaybımız ise 1.934.980.

Şunu unutmamalıyız ‘’*Bir insanı yere seren ve çalışmasını durduran iş kazası, ülkeyi, o insanın üreteceği miktar kadar fakir durumda bırakacaktır*.’’Göz göre göre kaybettiklerimizden yoksun, onların üreteceğinden yoksun bir durumda olan ülkemiz tam bir haybeye zararın en güzel örneğini sergilemektedir.

Oysaki birkaç küçük önlem bu iş kazalarının maliyetlerini düşürecek ve bunca insanın gözyaşını dindirecektir. Bu konuda i.s.i.g alacak bir işletme iş kazaları sonucu katlanacağı maliyetlerden az olacağına inanmalıdır. Ama hala bu önlemlerin alınması düşündürücüdür. Bunlar artık iş kazasından çıkmış tam bir iç katliama doğru yol almaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İŞ KAZASI ÖRNEĞİ

‘’Öncelikle şunu belirtmek istiyorum. İş kazamın maliyetlerini sizlere doğru ve net rakamlarla vermek istedim. Ancak Tamek A.ş bu konuda benimle kesinlikle görüşmek

istemedi ve evrakları benimle paylaşmadı. Kendilerine defalarca gitmeme rağmen fabrika sahasına bile alınmadım, telefon numaram istendi ve kendileri bana herhangi bir şekilde geri dönüş yapmadılar üstelik telefonla aradığımda telefonlarıma cevap vermediler. Bu yüzden maliyetlerle ilgili sizlere aktaracağım rakamlar tahmini rakamlardır''

3.1. İşçi, İşveren ve İş Kazası Hakkında Ön Bilgi

Bundan tam 2 sene önce 25 Temmuz 2007 Çarşamba günü Tamek Kızıksa Fabrikasında mevsimlik işçi olarak çalışmaya başladım. Tamek Fabrikasının 1001200709558 sigorta nolu sigortalı işçisiydim. 18 yaşını doldurmuş olduğum için fabrikada sigortalı olarak çalışıyordum.

İşimde tam 17.günümde yani 10 Ağustos 2007 Cuma günü Saat 14.00 sularında iş kazası geçirdim.

İş kazasının oluşumu işyerinin tuttuğu tutanakta aşağıdaki gibi anlatılmıştır.

TUTANAK

''*10.08.2007 Cuma günü 08.00-20.00 vardiyasında saat 14.00 sularında çalışan Mustafa Gümüş ön hatlar aktarma elavatörlerinde sap-çöp temizliği yaparken bağırtısı üzerinde havuzda çalışan Mesut Hakan ve kollektörde çalışan İsmail Çakır acil stop düğmelerine basarak makineyi durdurmuşlar ve kişinin ayağının zincir dişliye sıkıştığını görerek yardım çağırmışlardır. Olay anında iş kazasına uğrayan işçiyi daha yakından gören başka bir görgü tanığı yoktur. İşçinin çığlıkları üzerine iş yeri hekimi ve fabrika personeli ve yönetimi olay yerine gelmişlerdir. İşçinin sıkışan ayağının çıkarılması için teknik aparatlarla zincir kesilmiştir. İşçinin ayağı sıkıştığı yerden kurtarıldıktan sonra iş yeri hekimi ve iş yeri hemşiresi gerekli tıbbi müdahaleyi yaparak çağrılan ambulansla Bandırma Devlet Hastanesine sevk edilmiştir''*

Görgü Şahitleri; Mesut Hakan –İsmail Çakır

İşyeri Yöneticileri; Ahmet Gürbüz-Serdar Hügül

Vardiya amirinin verdiği görevle ön hatların temizliğinden sorumluydum. Çalıştığım yer yaptığı iş itibariyle tehlikeli sayılabilecek bir yerdir. Çalıştığım alanda römork yâda kamyonla gelen domatesler aktarma elavatörleriyle fabrika içerisine aktarılmaktaydı.

Ben bu aktarma elavatörlerin düzgün çalışması için temizliğinden sorumluydum. Eğer elavatörlerde herhangi bir sıkışma olduğunda üretimi etkileyebilecek düzeyde sorunlar çıkıyordu. Fabrika yönetimi de aktarma elavatörlerindeki (kendine göre)üretimi aksatacak (işçiye göre) iş güvenliği sağlayacak bütün aparatları söktürmüş.

İşte ben bu sökülen aparatın yüzünden ayağımı makineye kaptırdım. Eğer işveren koruyucu aparatları sökmemiş olsa belki arada sırada üretim aksayacaktı ama bir işçinin sağlığını tehlikeye atmayacaktı.

Ve 10 Ağustos günü iş kazası geçirdim. Ayağım aktarma yapan dişliye sıkıştı. Tutanakta söylendiği gibi teknik ekibin 30 dakikalık bir uğraşı sonucunda ayağım sıkışan dişliden çıkartılmıştır.

Daha sonra ambulansla Bandırma Devlet Hastanesine 2 günlük tedavinin ardından İstanbul Kartal Özel Umut Hastanesinde bir buçuk aylık bir tedavi gördüm. Yeniden sağlığıma kavuşmam üç ay gibi bir süreyi aldı. Ayağımın eski haline dönmesi artık imkânsız. Sadece yaraların kapanması içinse beş yıla ihtiyacım var.

3.2. İş Kazasının Maliyeti

Tablo 9. İş kazasının maliyetleri.

İş Kazasının Maliyeti		
	Tedavi Masrafları (Hastane, Ameliyat,)	20.000 TL
	Yol Masrafları (Ambulans, F.Aracı)	700 TL
	SSK (Rapor Ücreti)	1.860 TL
	İlaçlar	2.000 TL
	Kaza anında işin durması sebebiyle	5.000 TL
	Kaza geçirilen makinenin tamiri	50 TL
	Toplam	29.610

Sonuç olarak bu iş kazasının maddi ve manevi olarak ebetteki yükü oldu. İşveren tüm hastane ve diğer bütün harcamalarımı karşıladı. Fakat bu yükün en ağırını işçi olarak ben çektim. Ardı arkası kesilmeyen skandallar bu işin benim payıma düşen yükü arttırdı.

İşyerimin iş güvenliği almadığı çalıştığım alet beni ve beraberimde işvereni ve devleti gereksiz maliyetler altına soktu. Tablodan da anlaşılacağı üzere küçük bir kazanın bile ülke ekonomisine verdiği zarar ciddi rakamlara ulaşmaktadır.

Eğer işveren o makinenin güvenlik için gerekli aparatlarını takmış olsaydı bu kadar maliyetin altına ne işveren ne de devlet girecekti. Ama sonuçta işverenin ihmalkârlığı benim ve beraberinde devletin de canının yanmasına sebep oldu. İşverenin beklide 20 TL alabileceği bir önlem 27.000 lira gibi büyük bir rakamın harcanmamasını sağlayacaktı. İşveren ve devletin şu sözü kesinlikle unutmaması gerekmektedir. ***''Önlemek ödemekten ucuzdur''***

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Gelişmiş ülkeler yasal önlemlerle toplumsal eğitim ve bilinçlendirmeyle sorunun çözümü yönünde oldukça mesafe kat ederken, bizim gibi sanayileşmesini tamamlayamamış, sanayi ve demokrasi kültürü gelişmemiş, eleştiri, öneri ve denetim sistematiğinin gelişmediği ülkelerde yara kanamaya devam etmektedir.

Küreselleşme sürecine paralel olarak özelleştirme, sendikasızlaştırma ve taşeronlaştırma, kısaca örgütsüzleştirme politikalarıyla her türlü güvenlik ve güvencelerden yoksun kayıt dışı işçilik ve çocuk çalıştırmayla kat be kat artan iş kazaları ve meslek hastalıklarının boyutu resmi istatistiklerde yayınlanandan çok daha büyüktür.

Ama ülke olarak belli başlı bazı önlemleri alabilirsek bu istatistikler bu kadar can yakıcı olmayacaktır.

- İş sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili acilen devlet politikaları oluşturulmalı. Fakat tavsiye niteliğinde olmayıp dayatmacı ya da zorlayıcı bir takım kurallar konulmalıdır.

- Yeniden yapılanma bağlamında küçük ve orta boy işletmelerde çalışan sayısı az olduğundan işveren mevcut yasal düzenlemelerin getirdiği bir takım yükümlülüklerden kurtulmaktadır. Bu nedenle Kobi'lerde iş sağlığı ve iş güvenliği kurulu ve işyeri istihdamı için gerekli yasal sınır olan 50 işçi çalıştırma zorunluluğu kaldırılmalıdır.

- İş sağlığı ve güvenliği konusu mühendislik fakültelerinde ayrı bir program olarak ele alınmalıdır.

- İş yerlerinde işe yeni alınan işçiye iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verilmeden iş başı yaptırılmamalıdır

- Toplumda güvenlik kültürü oluşturulması için yazılı ve görsel yayınlardan faydalanmalıdır. Kaderci anlayışın bir an önce toplumda yok edilmelidir. Bu konunun özellikle sendikalar ve devletin işbirliğiyle olacağı kanaatindeyim.

- Üretim sürecinde kullanılan ekipmanlar ve kişisel koruyucular, ilgili standart ve mevzuata uygun olarak üretilmeli.

- İşverenler iş sağlığı ve iş güvenliği aldıklarında kaza sonucu ödeyeceği maliyetten daha az bir maliyet ödeyeceği iyice öğretilmeli. Bu konuda Avrupa'da ki işverenleri örnek almalıdırlar.

- Sigortasız ve sendikasız çalıştırma önlenmeli, kayıt dışı ekonomi kayıt altına alınmalı. Ucuz iş gücü olarak görülen kadın işçilik üzerindeki tüm olumsuz uygulamalar kaldırılmalı, ürkütücü boyutlara ulaşan çocuk emeği sömürüsü ortadan kaldırılmalı.

- İşçilere iş sağlığı ve güvenliği yönünden zayıf yerlerde çalışmama hakkı tanınmalıdır.

- Ucuz iş gücü olarak görülen kadın işçiler üzerindeki tüm olumsuz uygulamalar kaldırılmalıdır.

- Çalışanların eğitimi, çalışma alanındaki risklere karşı bilgilendirilmeleri, risklere karşı kişisel donanımlarının uygun ve eksiksiz olması işveren tarafından sağlanmalı ve sürekli olarak denetlenmelidir.

Sonuç olarak,

Herkes görevinin bilincinde olduğu sürece ve ülkemizin işçisi, işvereni ve yetkili mercileri üzerine düşen sorumluklarını yerine getirdiği takdirde iş kazaları ülkemizde bu kadar can yakıcı olmayacaktır.

Sendikalar, dernekler, Sivil Toplum Kuruluşları ve toplumun önemli kesimlerin desteğiyle Avrupa standartlarında huzurlu bir iş yaşamına kavuşmak hiç de zor olmayacaktır.

Güvenlik önlemleri alınmış bir işyeri ortamında çalışmak her şeyden önce işçinin moral yönünden güvenli ve sağlıklı olmasını getirecektir. İşçi üretim sürecine uyum sağlayacak, işgücünü verimli bir şekilde kullanacaktır. Böylelikle hem işveren kazanacak hem işçi kazanacak hem de devlet huzurlu bir iş yaşamının yetirdiği sosyal doyuma ulaşacaktır.

KAYNAKLAR

- Gümüş, Mustafa. (Ekim 2008). ‘’Türkiye’de Niceliksel Boyutuyla İş Kazaları ‘’ **Ankara Üniversitesi I. Mülkiye Genç Sosyal Politikacılar Kongresi**

- Tan, Oktay. (1988) **İş Kazalarının Maliyeti (**http://arsiv.mmo.org.tr/pdf/11242.pdf)

- Tartanoğlu, Şafak. 2008, "Avrupa Birliği’ne Katılım Sürecinde Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliğine Yönelik Düzenlemeler’’ **Yayımlanmamış Doktora Dersi Ödevi, Ankara.**

- Tekelioğlu, Mehmet. ‘’İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinin Ekonomik Boyutu. ’’ **Maden Yük. Mühendisi, T.C. Ç.S.G.B. İş Müfettiş. Yrd.**

- The Cost of Accidents at Work, Published HSE Books (ISBN:07176 134379)

- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Makina Mühendisleri Odası (MMO) (Nisan 2008) "İş Sağlığı ve Güvenliği Raporu" ‘**’Sonuç Bildirgesi, 74,77)**

- Yılmaz, Fatih. (2009) ‘’Küreselleşme sürecinde gelişmekte olan ülkelerde ve Türkiye de İş Sağlığı ve Güvenliği’’ **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi Cilt:6 Yıl:1**

- Yılmaz, Gürbüz. ‘’İş Kazalarının Nedenleri ve Maliyeti’’, **Mühendis ve Makina Dergisi Cilt:50 Sayı:592**

- http://www.isveguvenlik.com/genel-tanimlar/is-kazalari-ve-maliyetleri.html 2 Eylül 2009

- http://www.ssk.gov.tr/wps/portal/!ut/p/c1/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os_gAS-PAAE8TIwMDN09nA6Mwn5Agc1d_g2AXE6B8JJK8hZuHuYGRsWGokauLsaGBuxFJut3dPV2Bur1CnQydgg2dgw0I6PbzyM9N1S_IDY0od1RUBAA8fKaK/dl2/d1/L2dJQSEvUUt3QS9ZQnB3LzZfUDkzUVBJNDIwMEZJQzAyVkxUUjdFTzBTRDQ! 14 Ağustos 2009